

تحلیل عوامل اثربخشی اشتغال به سوزن دوزی زنان روستایی بخش ایرندگان شهرستان خاش

راضیه هاشمی

کارشناس ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه زابل، ایران (نویسنده مسئول)

r.hashemi.7373@gmail.com

پذیرش: ۱۴۰۲/۳/۱۵

دریافت: ۱۴۰۲/۳/۳

چکیده

صنایع دستی در روستاهای ایران از زمان‌های بسیار دور رونق داشته است و همواره به عنوان یکی از منابع درآمدی روستاییان شناخته می‌شده است. امروزه با وجود خشکسالی‌های پی در پی، صنایع دستی می‌تواند جایگزین مطمئنی برای کشاورزی در روستاهایی که از کشاورزی مناسبی برخوردار نیستند باشد؛ از این رو هدف این پژوهش تحلیل عوامل اثربخشی اشتغال به سوزن دوزی زنان روستایی در بخش ایرندگان شهرستان خاش است. این پژوهش از نظر هدف کاربردی و از نظر روش انجام تحقیق توصیفی-تحلیلی است. جامعه آماری پژوهش را تمام زنان سوزن دوز بخش ایرندگان تشکیل می‌دهد که براساس آخرین سرشماری تعداد ۹۱۱ نفر زن عضو تعاونی مربوط به صنایع دستی بوده‌اند که با استفاده از فرمول کوکران تعداد ۲۷۰ نفر به عنوان حجم نمونه به صورت تصادفی طبقه بندی شده انتخاب شده‌اند. همچنین برای پایایی پرسشنامه از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شده است که میزان آلفای بدست آمده برابر ۰/۸۱ است که نشان می‌دهد عددی مطلوب است. برای تجزیه و تحلیل داده‌های پژوهش از تحلیل رگرسیون چند متغیره استفاده شده است. نتایج نشان می‌دهد که عامل پشتیبانی-نهادی با ضریب بتای ۰/۵۰۴ بیشترین تاثیرگذاری و عامل زیرساختی با ضریب بتای ۰/۲۱۳ کمترین تاثیرگذاری را بر فعالیت سوزن دوزی زنان بخش ایرندگان شهرستان خاش داشته است. همچنین نتایج نشان داد در بین عوامل زیرساختی بازار با ضریب بتای ۰/۳۷۹، در بین عوامل محیطی ارتباطات با ضریب بتای ۰/۳۳۱، در بین عوامل زمینه درآمد خانوار با ضریب بتای ۰/۳۱۵ و در بین عوامل نهادی-پشتیبانی خانواده برضریب بتای ۰/۴۳۷ بیشترین اثرگذاری را بر سوزن دوزی زنان بخش ایرندگان داشته‌اند. پرداختن به هنر سوزن‌دوزی در قالب شرکت‌های تعاونی و گروه‌های خودیار محلی باعث افزایش میزان مشارکت زنان در تأمین اقتصاد خانواده می‌شود. همچنین، باعث بهبود سطح رفاه و کیفیت زندگی خانوارهای آنها می‌گردد.

کلمات کلیدی: اشتغال، بخش ایرندگان شهرستان خاش، توسعه روستایی، زنان روستایی، صنایع دستی.

مقدمه

تجربه‌های توسعه روستایی در جهان نشان می‌دهد، توسعه روستایی، صرفاً با تزریق سرمایه و فناوری محقق نمی‌شود و عوامل زیادی در این زمینه ایفای نقش می‌کنند. یکی از این عوامل که امروزه به عنوان راهکار اساسی در توسعه روستایی، بویژه در کشورهای در حال توسعه معرفی می‌شود، رونق صنایع دستی^۱ در نواحی روستایی است (پایدار، ۱۳۹۵: ۲۱۶). بدون شک، یکی از افتخارات هر ملت و کشوری، صنایع دستی و بومی آن کشور است. چرا که این صنعت و به عبارتی این هنر-صنعت بی‌دلیل و بی‌رقیب حاصل از ذوق و هنر، سلیقه، ابتکار و خلاقیت هنرمندان و صنعتگران عزیزی است که صبورانه آداب، سنن و رسوم و در یک کلام پیام فرهنگی نسل‌ها را در محصولات تولیدی شان متجلی کرده و از آن پاسداری می‌نمایند (طغرای و همکاران، ۱۳۹۵: ۲۰). در این راستا، به کارگیری توانایی‌ها و استعدادهای زنان به قصد بهره‌گیری حداکثر از نیروی انسانی جوامع مستلزم شناخت دقیق و علمی فعالیت‌های عملی آنها می‌باشد. از آنجا که در جوامع در حال انتقال نیمی از جمعیت در روستاها به سر می‌برند و نیمی از جمعیت روستایی زنان می‌باشند، یکی از راه‌های دستیابی به منابع نیروی انسانی مطالعه فعالیت‌های اقتصادی زنان روستایی در عرصه‌های گوناگون می‌باشد (لهسایی زاده، ۱۳۸۴: ۱۲۵-۱۲۴). طی یک بررسی انجام شده در کشور هند مشخص شده است که زنان بخش مهمی از اقتصاد هند که یک سوم از منابع کار می‌باشد را تشکیل می‌دهند و اعتقاد اعضا بر این است که استقلال اقتصادی زنان می‌تواند نقش زنان را تقویت و متمرکز سازد و توانمندسازی به عنوان یک احساس باعث می‌شود فرد برای رسیدن به هدف خود، مشارکت بیشتر در تصمیم‌گیری داشته باشد و از طریق این فرآیند است که مردم خود را قادر به تصمیم‌گیری می‌کنند (Srilatha and Vani, 2015: 204). زنان روستایی بهره‌ورترین زنان هر جامعه‌ای هستند که باید با توجه بیش از پیش به نقش آنان، فرصت‌های مناسبی برای رشد، توسعه و ترقی این قشر سختکوش و استوار در برابر سرما و گرمای روزگار فراهم آورد. در اقتصاد روستاهای ایران، زنان روستایی علاوه بر نقش‌های کلیدی که در چارچوب اقتصاد خانواده بر عهده دارند، همچنین به طور نامرئی و نامشخصی، بخش عظیمی از نیروی شاغل در اقتصاد کل جامعه و کشور را نیز تشکیل می‌دهند (امینی، ۱۳۹۵: ۳۸).

بررسی‌ها نشان می‌دهند، زنان کارآفرین نقش مهمی در اقتصاد محلی ایفا می‌کنند و درصد زیادی از شرکت‌های کوچک در کشورهای در حال توسعه توسط زنان انجام می‌شود. از این طریق آنها از لحاظ اقتصادی مستقل می‌شوند و فرصت‌های شغلی را برای دیگران فراهم می‌کنند. باید توجه داشت که اصولاً، توانمندسازی اقتصادی زنان و کارآفرینی آنها منجر به توسعه خانواده و نیز جامعه می‌شود (Patil and Kokate, 2017: 157). در این راستا نقش زنان در حفظ و احیاء، ترویج و توسعه صنایع دستی کشور بسیار جدی و با اهمیت است. با وجود اینکه غالب زنان شاغل در صنایع دستی خانه دار هستند، آمار روشنی از زنان شاغل در بخش صنایع دستی در دست نیست. معمولاً زنان در تولید انواع محصولات صنایع دستی از آسان‌ترین گرفته تا سخت‌ترین و طاقت‌فرساترین آن نقش قابل توجهی دارند و هیچ محدودیتی برای تولید محصولات مختلف وجود ندارد. به هر حال افزایش حضور زنان در صنایع دستی پیامدهای مثبتی مانند افزایش درآمد خانوار، بالا رفتن رفاه خانوار، کاهش فشار مالی بر سرپرست خانوار، امنیت اقتصادی و از مهاجرت آنها به شهر جلوگیری می‌کند (سواری، ۱۳۹۶: ۱۸). در ایران زنان روستایی تقریباً ۷۵ درصد تولیدات صنایع دستی کشور را تولید می‌کنند بنابراین،

1- Handicrafts

توجه به تولیدات صنایع دستی و با تکیه بر هنرهای سنتی ایران و خلاقیت در طراحی و نوآوری، هر یک از هنرهای دستی و بومی اقوام گوناگون در کارآفرینی و رشد مشاغل روستایی نقشی مؤثر را ایفا می‌کنند (پاکزاد، ۱۳۹۴: ۳۰). از طرفی با توجه به بررسی های انجام شده کشور در سه دهه گذشته، مشاهده می‌شود. به دلیل وجود موانع اجتماعی (بی سواد و پایین بودن سطح سواد و تبعیض جنسیتی)، موانع قانونی (قوانین ناظر بر خانواده و قوانین مربوط به اشتغال زنان)، موانع اقتصادی (رکود و رونق اقتصادی، مهاجرت از روستا به شهر، اعتقاد به غیراقتصادی بودن نقش زنان، کم تنوعی فرصت‌های شغلی و بالا بودن هزینه ی نیروی کار زنان برای کارفرمایان) و محدودیتهای فرهنگی و سنتی، سهم مشارکت زنان در اشتغال و بازار کار بسیار کمتر از مردان است (صدر موسوی و همکاران، ۱۳۹۵: ۲).

با توجه به شرایط خاص استان سیستان و بلوچستان و فرهنگ شهرهای مختلف آن، از صنایع دستی مختلفی استفاده می‌کنند. در این میان، سوزن دوزی^۲ به عنوان یکی از هنرها و صنایع دستی، از رایج ترین و در عین حال شاخص ترین هنرهای متداول در میان زنان ایرانی به خصوص زنان مناطق روستایی بلوچ است. شاید حتی بتوان گفت، هنر سوزن دوزی در میان زنان روستایی بلوچ عمومیت داشته، به نحوی که هر زن و دختر بلوچ در مناطق روستایی، دستی در این هنر دارد. در این ارتباط، آنچه که در این تحقیق مورد توجه است، مطالعه جنبه های اقتصادی، اشتغالزایی و همچنین درآمدزایی زنان از فعالیت در این حیطه و به تبع آن مشارکت در اقتصاد خانواده می باشد. (نظری، ۱۳۹۳: ۴۰). سوزن دوزی هنری است که به صورت خانگی و در قالب شرکت های تعاونی و گروه های خودیار محلی در بخش ایرندگان شهرستان خاش رواج دارد و ساعات فراغت زنان و دختران خانه دار را به خود اختصاص می دهد، که با کسب درآمد نیز برای شان همراه بوده است. این هنر همچنین از تمامی ویژگی های دیگر صنایع دستی کشور برخوردار است. به این معنی که الهام گرفته از فرهنگ بومی منطقه است. مهمتر از همه این که بخشی از آن نیاز های خانوادگی یا منطقه را تأمین می کند و مازادش به بازارهای شهری مناطق مختلف صادر می شود. امروزه توجه هر چه بیشتر به نقش زنان بخصوص زنان روستایی باعث توسعه روستاها می شود. سوزن دوزی به عنوان یکی از صنایع دستی زنان روستایی باعث ایجاد شغل در داخل روستا می شود و می تواند در ایام کم کاری یا بیکاری برای افراد روستا به عنوان یک منبع درآمدی محسوب شود و در کنار کشاورزی شغل دوم برای آنها ایجاد می کند و همه اینها ضرورت پرداختن به این موضوع را آشکار می کنند. از همین رو هدف این پژوهش بررسی عوامل اثر گذار بر اشتغال به سوزن دوزی زنان روستایی در بخش ایرندگان شهرستان خاش است. این پژوهش در پی پاسخ به این سوال است که مهم ترین عوامل اثر گذار بر اشتغال زنان به سوزن دوزی در بخش ایرندگان شهرستان خاش کدامند؟

پیشینه پژوهش

نظری و همکاران (۱۳۹۳) به مطالعه تطبیقی نقوش سفالینه های کلپورگان با نقوش سوزن دوزی بلوچ پرداختند که با پژوهش انجام شده مشخص شد، الهام گیری نقوش سفال کلپورگان از طبیعت، باورها و اعتقادات بلوچ در کنار نقوش سوزن دوزی که با الهام گیری از طبیعت، فرهنگ و باورهای قوم بلوچ شکل می گیرد، زمینه ساز اشتراکاتی در نقوش این هنرها شده اند. سپهوند و همکاران (۱۳۹۵) در مقاله خود نقش مشاغل خانگی و اهمیت آن در توانمندسازی زنان روستایی را مورد بررسی

قرار دادند. نتایج حاکی از آن نشان می‌داد که توانمندسازی زنان می‌تواند باعث بالا بردن کیفیت زندگی، افزایش درآمد، افزایش عزت نفس، بیشتر شدن تحرکات اجتماعی و تسریع دستیابی به فرایند توسعه می‌شود. ابوالفتح زاده و همکاران (۱۳۹۵) در مقاله خود به ارزیابی عوامل مؤثر در توانمندسازی زنان روستایی شهرستان اصفهان پرداختند. نتایج نشان داد که تحصیلات، اشتغال، استفاده از رسانه‌های جمعی، روابط اجتماعی و شغلی، دریافت درآمد شخصی، سلامتی، حمایت‌های دولت، استفاده از انواع آموزش‌ها، باور به برابری جنسیتی و وجود صندوق‌های اعتباری تأثیر مثبت و معنی‌داری در توانمندی زنان دارد. طغریایی و همکاران (۱۳۹۵) در تحقیق خود به شناسایی عوامل محیطی مؤثر بر کارآفرینی فرهنگی در صنایع دستی عشایری پرداختند. نتایج حاصل از این تحقیق نشان داد که مهمترین عوامل مؤثر بر کارآفرینی فرهنگی در صنایع دستی عشایری به ترتیب شامل حمایت از مخترعین و نوآوران جهت تجاری‌سازی ایده‌ها و محصولاتشان، فراهم نمودن تسهیلات زیرساختی و ارتباطی جهت سهولت در تأمین منابع و فروش محصولات، تشویق زنان توسط خانواده و نگرش موافق اطرافیان و تغییر در شیوه تولید و ایجاد کاربرد مناسب برای محصولات بوده است. یاسینی (۱۳۹۶) در مقاله خود به مطالعه فرهنگی و جامعه‌شناختی پوشاک سنتی زنان کناره دریای جنوب ایران پرداختند. نتایج نشان داد که مهمترین مؤلفه مؤثر بر فرم، طرح و بافت پوشاک زنان در مناطق کناره دریای جنوب ایران، جغرافیای طبیعی و پس از آن، دین است. جغرافیای فرهنگی و شغل نیز پس از دو عامل نخست، به ترتیب واجد اهمیت اند. قنبری و همکاران (۱۳۹۶) در مقاله خود به تبیین و ارزیابی نقش کارآفرینی در توسعه روستایی با تأکید بر صنایع دستی روستاهای بخش مرکزی در شهرستان انار پرداختند. نتایج حاصل از تحلیل یافته‌ها نشان می‌دهد که استقرار صنایع دستی در متنوع‌سازی و ایجاد اشتغال و کسب درآمد در زمینه اقتصادی و کاهش مهاجرت روستایی، بهبود زیرساختها و افزایش مشارکت و همکاری در بعد اجتماعی، در مناطق روستایی منطقه مورد مطالعه تأثیرگذار بوده است. خطیبی فرد و نوری (۱۴۰۰) در مقاله‌ای بررسی تأثیر توسعه صنایع دستی بر رشد اقتصادی روستا با میانجیگری جذب گردشگر روستایی در شهرستان طرنبه - شانندیز پرداختند. نتایج به دست آمده نشان داد که توسعه صنایع دستی بر رشد اقتصادی روستا تأثیر معنادار دارد و همچنین جذب گردشگر روستایی رابطه بین تأثیر صنایع دستی بر رشد اقتصادی روستا را میانجیگری می‌کند. شهیدی و همکاران (۱۴۰۰) به شناسایی و اولویت‌بندی عوامل مؤثر بر صادرات صنایع دستی پرداختند. نتایج نشان داد که به ترتیب مؤلفه‌های کیفیت، طراحی محصول، قیمت، قوانین و مقررات صادرات، آگاهی مدیران از فرصت‌های بازار و نوع کانال توزیع، بر میزان صادرات محصولات مینا مؤثر بوده و مؤلفه تبلیغات بر صادرات محصولات مینا تأثیر معناداری ندارد. همچنین کیفیت و طرح محصول در بالاترین رتبه و تبلیغات دارای کمترین رتبه است.

کبیر و هیوو^۳ (۲۰۱۱) به بررسی پیشرفت زنان فقیر روستایی از طریق توسعه کارآفرینی کوچک در بنگلادش پرداختند. تجزیه و تحلیل نشان داد که فعالیت‌های مختلف شرکت‌های کوچک، به‌طور معنی‌داری برای توسعه معیشت خانوار و همچنین افزایش مشارکت زنان فقیر روستایی در فعالیت‌های اقتصادی و تصمیم‌گیری‌های خانوار مؤثر بوده است. کویان و زی^۴ (۲۰۱۱) در مقاله با عنوان ورود زنان به کارآفرینی خود اشتغالی در مناطق شهری چین، نقش خانواده در ایجاد الگوهای تحرک جنسیتی به این نتیجه رسیدند که زنان متأهل که با هدف کارآفرینی خود اشتغال آموزش دیده‌اند با

³ - Kabir and heio

⁴ - Quian akd Zi

مسئولیت‌های خانواده، برای دسترسی به خدمات در مشاغل بخش دولتی محدود شده‌اند و میزان بسیار پایین‌تر ورود به بحث خود اشتغالی را دارند. شورمان^۵ و همکاران (۲۰۱۴) در تحقیقی منزلت زنان آمریکایی آفریقایی تبار و انتخاب اهداف را با استفاده از نظریه اجتماعی شناختی شغلی بررسی کردند. نتایج محققین نشان داد بین درک نسبت به خودکارآمدی با توسعه شغلی و اهداف رابطه معناداری وجود ندارد. انتظارات نسبت به اهداف و توسعه شغلی رابطه ای وجود ندارد. بین علاقه مندی نسبت به کار و توسعه شغلی رابطه غیر مستقیمی وجود دارد. همچنین یافته ها نشان داد بر خلاف SCCT بین خودکارآمدی با انتظارات نسبت به اهداف رابطه معناداری وجود ندارد. پژوهشگران به این نتیجه رسیدند بین اهداف و توسعه شغلی رابطه معنادار و مثبت وجود دارد. همچنین بین درک از خودکارآمدی و انتظارات نسبت به اهداف با علاقه مندی نسبت به کار رابطه غیر مستقیمی وجود دارد. سیسک^۶ و همکارانش (۲۰۱۷) در پژوهش خود نقش گردشگری بر صنایع دستی در ترکیه را مورد بررسی قرار دادند. نتایج نشان می‌داد، گردشگری باعث شده است که سنت‌ها در ترکیه حفظ شود و در شرایط اجتماعی، اقتصادی و فردی با وارد شدن قدرت بر زنان تأثیر گذاشته و کسب و کار آنها را فراهم کرده است. مروترا^۷ (۲۰۱۷) در مقاله خود به بررسی سقوط اخیر مشارکت زنان و عوامل تعیین کننده اقتصادی آن در هند می‌پردازد. نتایج نشان می‌دهد که با مکانیزه شدن کشاورزی، افزایش سرمایه در تولید، مهارت پایین و به دلیل سایر فرهنگ ها نقش زن محدود شده است؛ که می‌توانند با ایجاد بخش‌های تولیدی و خدماتی مشاغلی برای مهاجران جدید و افراد مسن ایجاد کنند. کامینگ‌هام^۸ و همکاران (۲۰۲۲) در پژوهشی با استفاده از نظریه اجتماعی شناختی شغلی دریافته‌اند که زنان در مقایسه با مردان از اعتماد به نفس کمتر و در عین حال علاقه بیشتری برای اشتغال برخوردار بوده‌اند. همچنین زنانی که اعتماد بنفست بالاتری دارند تمایل بیشتری به توسعه کاری خود دارند. پژوهشگران همچنین به این نتیجه دست یافتند که خودکارآمدی و انگیزه پیشرف طلبی با توسعه ی شغلی رابطه مثبت و معناداری دارد.

بررسی مطالعات پیشین نشان می‌دهد که هریک از مطالعات گذشته به نحوی اثرات یک عامل یا متغیر را بر صنایع دستی مورد بررسی قرار داده‌اند ولی این مطالعه به بررسی عوامل اثربخشی اشتغال به سوزن دوزی زنان بلوچ را مورد بررسی قرار داده است و به نحوی عوامل گوناگونی همچون زیرساختی، محیطی، نهادی- پشتیبانی و عوامل زمینه‌ای را مورد ارزیابی قرار داده است و از این حیث با مطالعات پیشین تفاوت دارد.

مبانی نظری

اقتصاد خانواده به معنای چگونگی سامان دهی و مدیریت منابع خانه است. خانواده سازمانی است که تولید و توزیع کالاهای مورد نیاز را فراهم می‌سازد و زن بدون مناقشه به عنوان یکی از دو رکن اساسی خانواده در این سازماندهی و مدیریت، نقش اساسی را ایفا می‌کند. جایگاه مادری و همسری عمده‌ی منابع مصرف را به زن می‌سپارد و انتظار می‌رود که او بتواند با سازماندهی و مدیریت صحیح بین درآمد و مصرف، توازن برقرار کند و با برنامه‌ریزی و اجرای صحیح در رشد و توسعه اقتصاد خانواده نقش مؤثر ایفا نماید. محدودیت امکانات و درآمد و مخارج سنگین و عدم قدرت پاسخگویی به همه

5 - Sheuermann and

6 - Cicek

7- Mehrotra

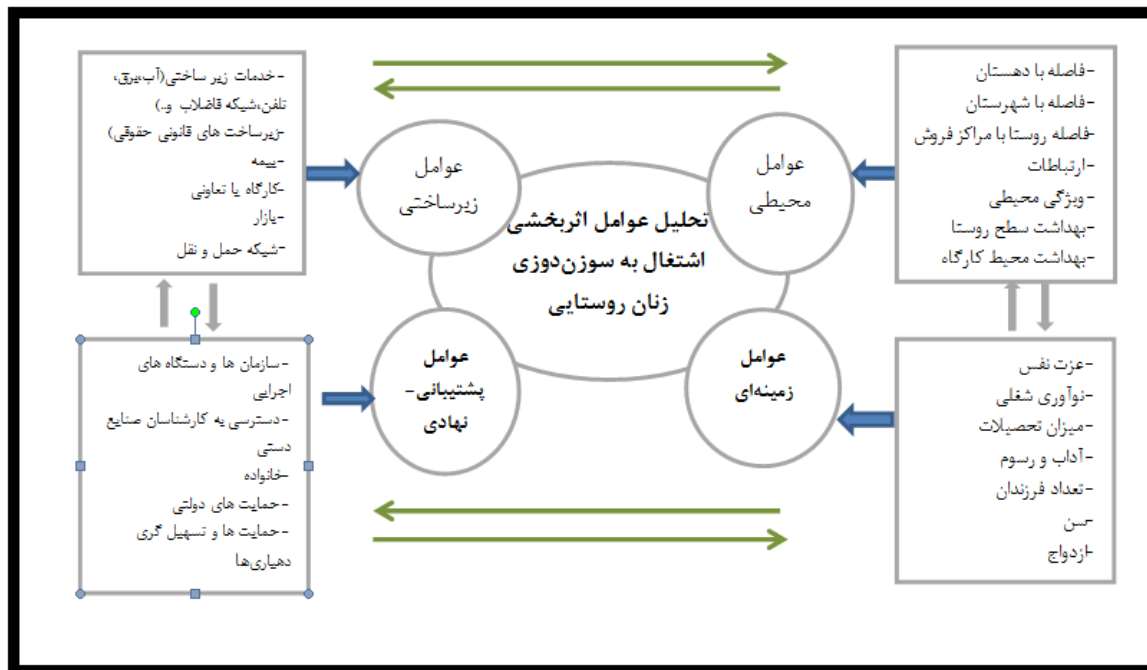
8 - Cumningham

آن‌ها اقتضا می‌کند که زن به عنوان مدیر خانواده با رعایت اصولی همچون نیازسنجی، برنامه‌ریزی و داشتن حساب و کتاب در امور دخل و خرج‌ها، زیاده‌روی نکردن و مقدم داشتن هزینه‌های ضروری بر هزینه‌های غیر لازم در زندگی در جهت رفاه خانواده تلاش کند. همچنین زنان می‌توانند با تربیت خانوادگی و نهادینه کردن ارزش‌های دینی در وجود فرزند با معرفی الگوهای مناسب و بالا بردن سطح آگاهی اعضاء خانواده، گامی در جهت توسعه اقتصاد خانواده و به دنبال آن توسعه اقتصاد جامعه بردارند (حسین زاده و همکاران، ۱۳۹۵). بررسی‌ها در کره شمالی نشان می‌دهند، نرخ کارآفرینی زنان بیشتر از مردان است و زنان راحت‌تر از مردان وارد بازار می‌شوند و کالاهایی را که با تخصص اندک تولید کرده‌اند وارد بازار کرده و از این طریق توانسته است در اقتصاد خانواده نقش مهمی ایفا کند (Jung et al, 2018: 19). اشتغال‌زایی یکی از مشکلات فرا روی هر جامعه است و از آن‌جا که بیکاری معضلات عظیم اقتصادی و اجتماعی به همراه دارد، لذا توجه به رفع این مشکل در رأس برنامه‌های اقتصادی دولت‌ها قرار دارد. برنامه‌ریزان اقتصادی کشور معتقدند، برای اینکه در کشور ما اهداف کارآفرینی یا اشتغال‌زایی تا حد ممکن محقق شود، باید از ظرفیت‌های بالقوه تمامی بخش‌ها و اقشار بویژه صنایع دستی بهره گرفت. در این بین، توسعه سرمایه‌گذاری روی صنایع دستی، همواره به عنوان یکی از راه‌های ارزان و مناسب برای اشتغال-زایی مطرح است (امیدی، ۱۳۹۲: ۳۷). صنایع دستی مهارتی خواننده می‌شود که توسط توانایی‌های هنر دست ایجاد شده و شکل تازه به خود می‌گیرد (Cosmaa and Panait, 2014:321). به عبارتی دیگر صنایع دستی به آن رشته از صنایع اطلاق می‌شود که ذوق و بینش انسان در آن نقش اساسی دارد. در این صنایع، هنرمند با ذوق و سلیقه خود به ساختن اشیایی با دست اقدام می‌کند که این شیء تا حدودی مظهر فرهنگ، اعتقادات و آداب و سنن جامعه‌ای است که هنرمند به آن تعلق دارد (امیدی، ۱۳۹۲: ۳۲). بررسی‌ها نشان می‌دهند، توجه به صنایع دستی در کشورهای مشرق زمین در ابتدا تحت تأثیر عوامل اجتماعی و با هدف بالا بردن سطح اشتغال در جامعه و ایجاد درآمد، برای گروه‌هایی از مردم بود، ولی به سرعت آثار مستقیم آن در جهت احیای سنت‌ها، فرهنگ بومی و کمک به شکل گرفتن هویت ملی مطرح شد (یاوری و نورماه، ۱۳۸۴: ۱۰).

یکی از عوامل تأثیرگذار در اشتغال زنان در فعالیت سوزن دوزی عوامل زمینه‌ای می‌باشد. این عوامل دارای متغیرهایی همچون: عوامل فردی، عوامل خانوادگی، میزان درآمد، وضعیت مسکن و... می‌باشد. در بررسی‌های انجام شده مشخص شده است، اشتغال زنان، همراه با ورود فناوری‌های نوین به عرصه اقتصاد روستایی، آغاز شده است. عواملی چون درآمد خانوار، تعداد فرزندان، سطح سواد زنان و نبود فرصت‌های شغلی در روستا بیش‌ترین تأثیر را روی اشتغال زنان بر جای گذاشته است (شریفی و همکاران، ۱۳۹۴: ۵). مهم‌ترین متغیرهای مؤثر بر فعالیت اقتصادی زنان را از نظر عوامل زمینه‌ای می‌توان، انگیزه‌های اقتصادی همچون کسب درآمد، کمک به اقتصاد خانواده، داشتن اشتغال در کنار فرصت‌های فعالیت در وضع موجود و نظر همسر و خانواده دانست و عواملی چون اشتغال، میزان درآمد خانوار، تعداد فرزندان، سطح سواد زنان و فرصت‌های شغلی در روستا بیشترین تأثیر را بر روی اشتغال زنان داشته است (امینی و حسین طاهری، ۱۳۹۵: ۳۷). زیرساخت‌ها یکی از گسترده‌ترین مفاهیم رایج در علم اقتصاد است که طیف وسیعی از متغیرهای اقتصادی را شامل می‌شود. زیرساخت‌ها استانداردهای زندگی را در جامعه ارتقا می‌دهند و با ارائه خدمات آموزشی، بهداشتی، امنیتی و فرهنگی بیشتر و مطلوب‌تر باعث افزایش بهره‌وری در میان نیروی کار می‌شوند که این امر ارتقای روند اقتصادی جامعه و افزایش سطح تولیدات را به دنبال خواهد داشت (Ianchovichina et al, 2013: 209). زیرساخت‌ها فقط اثر عینی بر روی محیط ندارند

بلکه از طریق صرفه جویی در زمان و هزینه‌ها، افزایش امنیت و توسعه شبکه اطلاعاتی بر تولید و اشتغال تاثیر می‌گذارند (جعفری و همکاران، ۱۳۹۵: ۳). عوامل محیطی شرایط و چارچوبی هستند که بر کم و کیف فرصت‌های کارآفرینی و نیز ظرفیت افراد برای کارآفرینی مؤثر است. ظرفیت افراد برای کارآفرینی به دو گرایش به کارآفرینی و توان کارآفرینی قابل تقسیم بندی است و احتمال کارآفرینی افراد در یک جامعه تابعی از تأثیرات عوامل محیطی هم دانسته شده است. محیط شامل کلیه عوامل، متغیرها و پارامترهایی است که امکان کنترل و تغییر آنها توسط کارآفرین وجود ندارد (طغری و همکاران، ۱۳۹۵: ۲۱). وجود خدمات پشتیبانی یکی از دیگر عوامل تاثیر گذار در اشتغال زنان است و می‌تواند نقش پیش برنده‌ای در اشتغال‌زایی داشته باشد. بنابراین، لازم است تا مدیران با تسهیل در مقررات دریافت وام‌های بانکی، ایجاد فرصت‌های شغلی، برقراری نظام بیمه محصولات و ارائه خدمات مشاوره‌ای به عنوان شاخص مؤثر پشتیبانی، در راستای برقراری سیاست‌های اقتصادی و در نتیجه آن، اشتغال‌زایی زنان، گام بردارند (شمشاد و همکاران، ۱۳۹۱: ۱۴۷).

در رابطه با ایجاد صنایع روستایی، دیدگاه‌ها و نظریات متعددی ارائه شده است از جمله آن می‌توان به مدل آلفرد وبر، آگوست، پولاندر، اسمیت، گرین‌هات، والترایزارد، راسترون، روستو، رنر، کریستالر اشاره نمود (کلانتری، ۱۳۸۹: ۱۷۹-۱۷۵). از میان صاحب نظران انسان شناسی، نظریه بقا یا بازماندگی تایلور کمک بیشتری به تحلیل کارکردی صنایع دستی می‌کند. در نظریه تایلور عناصربازمانده، عناصری هستند که در یک جامعه مشخص مشاهده می‌شوند. اما بر خلاف سایر عناصردارای کارکردی متعلق به جامعه خود نیستند. بنابراین حضور آن در جامعه را باید به دلیل نوعی عادت و نوعی تعلق خاطر، جدای از کارکرد نخستین و اولیه و به بیان بهتر، کارکرد اصلی آن‌ها دانست. برای مثال از گذشته که به دلایلی کارکرد خود را از دست داده‌اند یا قادر به پاسخ دهی به نوع امروزی نیستند (بایگان، ۱۳۸۶: ۹۲). بر اساس نظریه جدا سازی بازار کار، ما دو گونه شغل می‌یابیم. نخست، آنهایی که دارای موقعیت با ثبات، با درآمد خوب و فرصت‌هایی برای پیشرفت در امور کاری هستند (بازار اولیه) و دوم، مشاغلی که دارای ویژگی‌هایی همچون مزد پایین، امنیت شغلی کمتر، امکان پیشرفت فوق العاده محدود می‌باشند (بازار ثانویه). وجود این تفکیک و تقسیم بر پایه جنسی می‌باشد (لهسایی زاده و همکاران، ۱۳۸۴: ۱۲۷). از نظر طرفداران نظریه نوسازی، برآورده ساختن نیازهای اساسی از حقوق اولیه تمام افراد است و هر فردی باید امکان آن را داشته باشد که از تمام تواناییها و خلاقیت‌های خود استفاده کند. بنابراین زنان باید بیاموزند که با خوباوری و اعتماد به نفس در پذیرش و توزیع مسئولیتها چه در خانواده و چه در جامعه شرکت کنند. (علیائی و دهقان نیستانکی، ۱۳۹۱: ۷۲). در نظریه کارآیی، تمرکز از ((زن)) برداشته و بر ((توسعه)) مبتنی می‌شود، با این فرض که افزایش مشارکت زنان در امور اقتصادی به افزایش امکان برابری خواهد انجامید. در واقع، این نظریه بر این اساس شکل گرفت که در صورت فعال نبودن زنان در عرصه اقتصاد، ۵۰٪ از منابع موجود جامعه اساساً از دست می‌رود یا آن گونه که باید مورد استفاده قرار نمی‌گیرد. در این نظریه به زنان که در اجرای پروژه‌ها به صورت خودیار و داوطلب و بدون دستمزد شرکت می‌کنند نه تنها در مقام کارگر مساوی با مرد، به مثابه مدیرانی که به انجام دادن خدمات پایه توجه بیشتری دارند. (پاپلی یزدی و ابراهیمی، ۱۳۹۴: ۱۲۹).

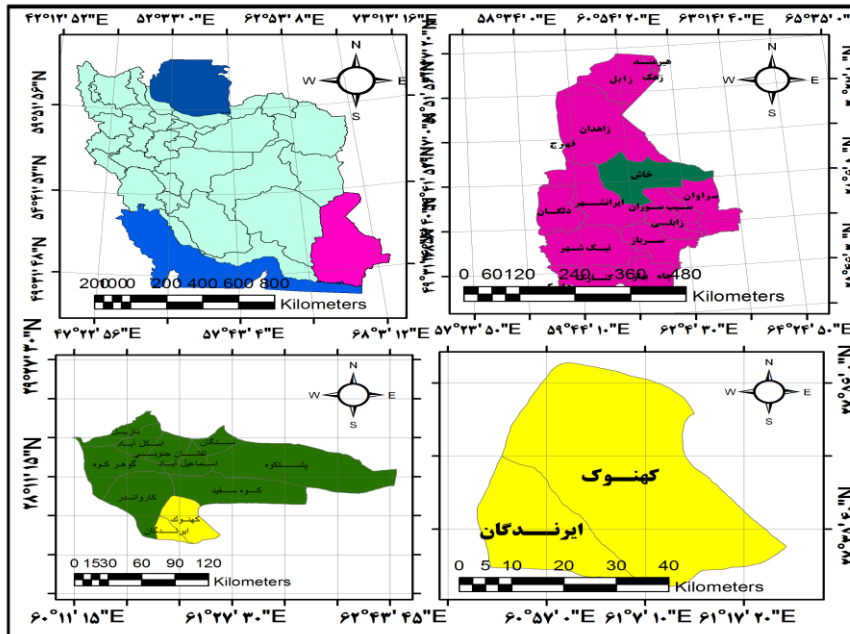
شکل ۱. مدل مفهومی تحلیل عوامل اثربخشی اشتغال به سوزن‌دوزی زنان روستایی

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۲

معرفی منطقه مورد مطالعه

شهرستان خاش در دامنه جنوبی قله تفتان بین طول‌ای ۶۰ درجه و ۵ دقیقه تا ۶۲ درجه و ۴۵ دقیقه شرقی و عرض جغرافیایی ۲۷ درجه و ۵۰ دقیقه تا ۲۸ درجه و ۴۵ دقیقه شمالی واقع شده است. این شهرستان از شمال به زاهدان و از غرب و جنوب غربی به شهرستان ایرانشهر، از جنوب به شهرستان سراوان و از شرق به کشور پاکستان محدود می‌گردد. این شهرستان دارای دو شهر خاش و نوک‌آباد می‌باشد. شهرستان خاش به دلیل موقعیت جغرافیایی دارای آب و هوای گرم و خشک است و به علت همجواری با کوه آتش‌فشان تفتان آب و هوای نسبتاً سردی دارد. این شهرستان دارای ۲۳۱۰۵ کیلومتر مربع وسعت و دارای ۷۳۸۲۱ نفر جمعیت که ۶۴ درصد جمعیت آن در روستا ساکن هستند و دارای ۲ شهر و ۳ بخش و دهستان می‌باشد. بخش ایرندگان شامل دهستان ایرندگان و دهستان کهنوک است. محدوده مورد مطالعه در ضلع جنوبی شهرستان خاش در منطقه ای کوهستانی واقع می‌باشد که از شمال به دهستان کوه سفید، از غرب به دهستان کارواندر، از جنوب به شهرستان ایرانشهر و از شرق به شهرستان سراوان محدود می‌باشد (فرمانداری شهرستان خاش، ۱۴۰۲). فعالیت سوزن‌دوزی در منطقه مورد مطالعه با مشکلات متعددی روبرو می‌باشد که این مشکلات مانع بزرگی در افزایش تولید و فروش سوزن‌دوزی در این منطقه است. عدم سرمایه‌گذاری بخش خصوصی و دولتی، نبود تبلیغات کافی در راستای تولید و فروش محصولات، نبود کارگاه‌های مجهز در روستاها به منظور آموزش و تولید، نبود نمایشگاه‌های صنایع دستی در سطح منطقه و غیره از مهم‌ترین مشکلات موجود در سطح شهرستان خاش و بخش ایرندگان هستند. امید است با برطرف شدن این مشکلات زمینه لازم در جهت شناخته شدن بیشتر سوزن‌دوزی زنان این بخش در سطح کشور و

حتی بین الملل شده تا زمینه‌های جذب سرمایه در این بخش مهیا شود و روستاییان به درآمد پایدار در این زمینه دست پیدا نمایند.

شکل ۱. معرفی منطقه مورد مطالعه

منبع: پایگاه داده‌های علوم و زمین

روش تحقیق

این پژوهش از نظر هدف کاربردی و از نظر روش انجام کار توصیفی - تحلیلی است. جامعه آماری پژوهش را تمام زنان سوزن‌دوز بخش ایرندگان (شهرستان خاش) تشکیل می‌دهد که در قالب شرکت‌های تعاونی مشغول به فعالیت هستند. براساس سرشماری نفوس و مسکن سال ۱۳۹۵، بخش ایرندگان شهرستان خاش دارای ۱۳۳۲۳ نفر جمعیت، ۴۵۲۳ خانوار و ۱۷۶ روستا می‌باشد، که از این تعداد نفر ۶۴۲۱ نفر مرد و ۶۹۰۲ نفر زن می‌باشند که ۵۰ درصد زنان (۳۴۰۰ نفر) سوزن‌دوز می‌باشند. بر این اساس پس از بررسی‌های انجام شده، مشخص گردید، تعداد ۹۱۱ نفر زن به عنوان عضو در تعاونی فعالیت دارند. به منظور عمق بخشیدن به مطالب و عینی نمودن مسائل با استفاده از فرمول کوکران تعداد ۲۷۰ نفر زن به عنوان حجم نمونه به صورت تصادفی طبقه بندی شده انتخاب شده است. جهت افزایش درجه اعتبار از روش صوری استفاده شده است. بدین منظور پرسشنامه بعد از تدوین در اختیار صاحب‌نظران، متخصصان و استادان قرار گرفت و پس از جمع‌آوری نظرات آن‌ها اصلاحات لازم انجام شد. برای تعیین پایایی پژوهش از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شده است. میزان آلفای محاسبه شده ۰/۸۱ است که نشان می‌دهد عدد مطلوبی است و دقت لازم برای احراز پایایی سازه‌ها در پرسش‌نامه به کار گرفته شده و گویه‌های طراحی شده برای سنجش شاخص‌ها همبستگی درونی دارند. براساس داده‌های جمع‌آوری شده میزان آلفای کرونباخ برای هر یک از ابعاد پژوهش به شرح زیر به دست آمده است (جدول ۱).

جدول ۱. بررسی میزان آلفای کرونباخ ابعاد پژوهش

مقدار کرونباخ	ابعاد
۰/۷۸	زمینه‌ای
۰/۷۱	زیرساختی
۰/۸۸	محیطی
۰/۸۷	پشتیبانی - نهادی
۰/۸۱	مجموع

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۲

در این پژوهش سوزن دوزی زنان روستایی به عنوان متغیر مستقل و عوامل زمینه‌ای، زیرساختی، پشتیبانی - نهادی و محیطی به عنوان متغیر وابسته مشخص شده است. جهت تحلیل عوامل اثر بخشی مذکور از تکنیک شاخص‌سازی استفاده شده است. در این تکنیک، با توجه به مباحث و معیارها و انطباق شاخص‌ها با سطح منطقه مورد مطالعه، شاخص‌هایی را جهت تحلیل عوامل اثر بخشی اشتغال به سوزن‌دوزی زنان روستایی بخش ایرندگان شهرستان خاش در نظر گرفته شد و در پرسشنامه سوالاتی برای سنجش آنها مطرح شد و از زنان سوزن دوز خواسته شد تا به این سوالات پاسخ گویند، که این شاخص‌ها در تحقیق حاضر به شرح ذیل می‌باشد:

جدول ۲. عوامل، مولفه‌ها و شاخص‌های مربوط به تحقیق

عوامل	مولفه	شاخص
زمینه‌ای	عوامل فردی	سن، ازدواج، میزان تحصیلات، تعداد فرزندان، وضعیت شغلی، وضعیت مسکن
	عوامل خانوادگی	شغل و درآمد همسر، درآمد پایین خانوار،
زیرساختی	خدمات زیر ساختی	دسترسی به خدمات تلفن، دسترسی به برق و شبکه های آب شرب بهداشتی، دسترسی به اینترنت و مطبوعات و رسانه ها
	زیرساخت های قانونی و حقوقی (بیمه، کمرگ، کارگاه یا تعاونی)	تلاش در برقراری پوشش لازم برای کلیه سوزن دوزان، نقش گمرک در صادرات تولیدات سوزن دوزی، اجرای قوانین برای اعطا بیمه درمانی و بازنشستگی به تولیدکنندگان، اجرای قوانین برای تخفیف های مالیاتی در ایجاد کارگاه، قانون حمایت از تولیدات سوزن دوزی در سطح ملی و بین‌المللی
	بازار	ایجاد بازار دائمی برای فروش تولیدات سوزن دوزی، بازار محلی برای فروش، بازار ملی، بازار بین‌المللی، سهولت دسترسی به مواد اولیه،
محیطی	شبکه حمل و نقل	وسیله نقلیه جهت حمل و نقل مواد اولیه و محصول، کیفیت راه‌های ارتباطی بین روستایی، کیفیت دسترسی به جاده اصلی، پراکندگی جمعیت و کافی نبودن وسایل ارتباطی
	فاصله	فاصله بامرکز دهستان، فاصله با شهرستان، فاصله روستا با مراکز فروش
	ارتباطات	ارتباط روستاییان با شهرستان، ارتباط روستاییان در سطح استان، ارتباط سوزن دوزان با دیگر شهرهای سوزن دوز، ارتباط سوزن دوزان با دیگر کشورهای تولید کننده سوزن دوزی مشابه
	ویژگی های محیطی	آب و هوا، بهداشت سطح روستا، بهداشت محیط تعاونی‌ها و کارگاه‌های تولیدی، شرایط

استقرار مکانی روستا، ایمنی سازی روستاها در مقابل بلایای طبیعی، ایمن سازی کارگاه ها در مقابل بلایای طبیعی، جایگاه مناسب برای دفع بهداشتی زباله ها		
دسترسی به کارشناسان صنایع دستی، رضایت از کارشناسان، حمایت شورا از تولیدات سوزن دوزی، حمایت کمیته امداد، حمایت سازمان بهزیستی	سازمان ها و دستگاه های اجرایی	پشتیبانی - نهادی
مشارکت اعضای خانواده در تولیدات سوزن دوزی، تعادل بین فعالیت سوزن دوزی و کار در منزل، صندوق وام خانوادگی	خانواده	
حمایت برای مکان گزینه کارگاه و تعاونی، برقراری ارتباط بین تولید کننده و سازمان های مربوط به فعالیت آنها، اطلاع رسانی دهیاری از اجرای برنامه های ترویجی و برگزاری کلاس های آموزشی رایگان، برقراری نظم و امنیت اجتماعی در سطح روستا	حمایت ها و تسهیل گری دهیاری ها	

منبع: یافته های تحقیق، ۱۴۰۲

برای تجزیه و تحلیل یافته های پژوهش از رگرسیون چند متغیره جهت بررسی اثرات عوامل مختلف بر اشتغال سوزن دوزی زنان روستایی استفاده شده است.

یافته های پژوهش

نتایج یافته های توصیفی نشان داد که ۱۴/۴ درصد پاسخ گویان در گروه سنی کمتر از ۲۰ سال، ۳۹/۶ درصد در گروه سنی ۲۱ الی ۳۰ سال، ۲۸/۹ درصد در گروه سنی ۳۱ الی ۴۰ سال، ۱۵/۶ درصد در گروه سنی ۴۱ الی ۵۰ سال و ۱/۵ درصد در گروه سنی بالاتر از ۵۰ سال قرار دارند. ۷۲/۲ درصد از پاسخ گویان متأهل و ۲۷/۸ درصد مجرد هستند. ۴۱/۱ درصد از پاسخ گویان بیسواد، ۲۵/۵ درصد راهنمایی، ۲۱/۸ درصد دبیرستان و ۱۱/۵ درصد سواد دانشگاهی داشته اند. ۳۴/۸ درصد از پاسخ گویان درآمد کمتر از ۸۰۰ هزار تومان دارند، ۴۵/۹ درصد درآمد بین ۸۰۰ تا ۱ میلیون، ۱۲/۶ درصد درآمد تا ۱/۵ میلیون، ۶/۷ درصد درآمد بالای ۱/۵ میلیون تومان دارند.

بررسی عوامل موثر زیرساختی بر اثر بخشی اشتغال به سوزن دوزی زنان روستایی

جهت بررسی عوامل موثر زیرساختی بر اثر بخشی اشتغال به سوزن دوزی زنان روستایی در بخش ایرندگان شهرستان خاش از آزمون رگرسیون چندمتغیره استفاده شده است. عوامل زیرساختی شامل خدمات زیرساختی، زیرساخت های قانونی و حقوقی، بازار و شبکه حمل و نقل می باشد که با استفاده از رگرسیون میزان تاثیر پذیری هر یک از این عوامل محاسبه می شود.

با توجه به جدول شماره ۳ ضریب تعیین مدل (R^2) بین عوامل موثر زیرساختی بر اثر بخشی اشتغال به سوزن دوزی زنان روستایی برابر با ۵۳۷/۵ بوده است که بیان می کند ۵۴ درصد از تغییرات متغیر وابسته به وسیله متغیرهای مستقل مدل تعیین می شوند. لذا بر همین اساس می توان گفت که عوامل زیرساختی خدمات زیرساختی، زیرساخت های قانونی و حقوقی، بازار و شبکه حمل و نقل می توانند اثر بخشی اشتغال به سوزن دوزی زنان روستایی را پیش بینی کنند.

جدول ۳. آماره تعیین رگرسیون میان عوامل موثر زیرساختی بر اثر بخشی اشتغال به سوزن دوزی زنان روستایی

خطای معیار	ضریب تعیین تصحیح شده	ضریب تعیین (R^2)	ضریب همبستگی چندگانه
۰/۱۵۶۱	۰/۵۴۸	۰/۵۳۷	۰/۵۴۵

منبع: یافته های پژوهش، ۱۴۰۲

همان طور که در جدول ۴ مشاهده می شود آماره فیشر (F) در سطح ۰/۰۵ درصد معنی دار بوده بنابراین می توان نتیجه گرفت که رابطه معنی داری در سطح ۹۵ درصد اطمینان بین متغیرهای مستقل موجود در مدل رگرسیون و متغیر وابسته وجود دارد.

جدول ۴. تحلیل واریانس و رگرسیون خطی بین عوامل موثر زیرساختی بر اثر بخشی اشتغال به سوزن دوزی زنان روستایی

منبع تغییرات	مجموع مربعات	درجه آزادی (df)	میانگین مربعات	کمیت (F)	سطح معناداری
رگرسیون	۷/۵۶۳	۴	۱/۵۷۱	۴/۲۲۱	۰/۰۰۱
باقی مانده	۰/۱۶۵	۲۶۵	۰/۰۰۰		
مجموع	۷/۷۲۸	۲۷۹			

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۲

همان‌طور که در جدول شماره ۵ مشاهده می‌شود با توجه به سطح معناداری هریک از عوامل موثر زیرساختی که کمتر از ۰/۰۵ درصد است می‌توان گفت که همه عوامل موثر زیرساختی، اثر بخشی اشتغال به سوزن دوزی زنان روستایی را پیش‌بینی می‌کنند اما با توجه به ضریب بتای محاسبه‌شده عوامل، عامل بازار با ضریب بتای ۰/۳۷۹ بیشترین ضریب تأثیرگذاری را نسبت به اثر بخشی اشتغال به سوزن دوزی زنان روستایی دارد و عامل شبکه حمل و نقل با ضریب بتای ۰/۱۱۷ کمترین تأثیرگذاری را نسبت به اثر بخشی اشتغال به سوزن دوزی زنان روستایی منطقه مورد مطالعه دارد.

جدول ۵. آماره‌های ضرایب مدل رگرسیونی عوامل موثر زیرساختی بر اثر بخشی اشتغال به سوزن دوزی زنان روستایی

متغیر	ضرایب غیراستاندارد		ضرایب استاندارد شده	t	Sig
	B	خطای معیار	Beta		
عرض از مبدأ	۰/۰۱۳	۰/۰۲۳		۰/۸۵۶	۰/۳۳۷
زیرساخت های قانونی و حقوقی	۰/۲۰۹	۰/۰۰۰	۰/۲۴۳	۳۷/۲۵۵	۰/۰۰۱
شبکه حمل و نقل	۰/۱۷۶	۰/۰۰۱	۰/۱۱۷	۴۶/۳۴۳	۰/۰۰۰
بازار	۰/۲۵۴	۰/۰۰۴	۰/۳۷۹	۵۵/۳۳۳	۰/۰۰۰
خدمات زیرساختی	۰/۲۰۱	۰/۰۰۰	۰/۱۶۵	۶۱/۶۹۰	۰/۰۰۰

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۲

بررسی عوامل موثر محیطی بر اثر بخشی اشتغال به سوزن دوزی زنان روستایی

جهت بررسی عوامل موثر محیطی بر اثر بخشی اشتغال به سوزن دوزی زنان روستایی در بخش ایرندگان شهرستان خاش از آزمون رگرسیون چندمتغیره استفاده شده است. عوامل محیطی شامل ارتباطات و شرایط عمومی محیط می‌باشد که با استفاده از رگرسیون میزان تأثیر پذیری هریک از این عوامل محاسبه می‌شود.

با توجه به جدول شماره ۶ ضریب تعیین مدل (R^2) بین عوامل موثر محیطی بر اثر بخشی اشتغال به سوزن دوزی زنان روستایی برابر با ۰/۵۵۲ بوده است که بیان می‌کند ۵۵ درصد از تغییرات متغیر وابسته به وسیله متغیرهای مستقل مدل تعیین می‌شوند. لذا بر همین اساس می‌توان گفت که عوامل ارتباطات، شرایط عمومی محیط می‌توانند اثر بخشی اشتغال به سوزن دوزی زنان روستایی را پیش‌بینی کنند.

جدول ۶. اماره تعیین رگرسیون میان عوامل موثر محیطی بر اثر بخشی اشتغال به سوزن دوزی زنان روستایی

خطای معیار	ضریب تعیین تصحیح شده	ضریب تعیین (R^2)	ضریب همبستگی چندگانه
۰/۱۶۷۱	۰/۵۴۵	۰/۵۵۲	۰/۵۶۱

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۲

همان‌طور که در جدول ۷ مشاهده می‌شود آماره فیشر (F) در سطح ۰/۰۵ درصد معنی‌دار بوده بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که رابطه معنی‌داری در سطح ۹۵ درصد اطمینان بین متغیرهای مستقل موجود در مدل رگرسیون و متغیر وابسته وجود دارد.

جدول ۷. تحلیل واریانس و رگرسیون خطی بین عوامل موثر محیطی بر اثر بخشی اشتغال به سوزن دوزی زنان روستایی

سطح معناداری	کمیت (F)	میانگین مربعات	درجه آزادی (df)	مجموع مربعات	منبع تغییرات
۰/۰۰۲	۳/۷۶۷	۱/۳۶۷	۲	۶/۲۴۴	رگرسیون
		۰/۰۰۱	۲۷۷	۰/۱۷۸	باقی‌مانده
			۲۷۹	۶/۴۲۲	مجموع

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۲

همان‌طور که در جدول شماره ۷ مشاهده می‌شود با توجه به سطح معناداری هر یک از عوامل محیطی که کمتر از ۰/۰۵ درصد است می‌توان گفت که همه عوامل محیطی، اثر بخشی اشتغال به سوزن دوزی زنان روستایی را پیش‌بینی می‌کنند اما با توجه به ضریب بتای محاسبه‌شده برای عوامل محیطی، عامل ارتباطات با ضریب بتای ۰/۳۳۱ بیشترین ضریب تأثیرگذاری را نسبت به اثر بخشی اشتغال به سوزن دوزی زنان روستایی دارد و عامل فاصله با ضریب بتای ۰/۱۸۷ و عامل شرایط عمومی محیط با ضریب بتای ۰/۱۲۸ به ترتیب در رتبه‌های بعدی تأثیرگذار به اثر بخشی اشتغال به سوزن دوزی زنان روستاهای منطقه مورد مطالعه دارد.

جدول ۷. آماره‌های ضرایب مدل رگرسیونی عوامل موثر محیطی بر اثر بخشی اشتغال به سوزن دوزی زنان روستایی

متغیر	ضرایب غیراستاندارد		ضرایب استاندارد شده	t	Sig
	B	خطای معیار	Beta		
عرض از مبدأ	۰/۰۱۸	۰/۲۰		۰/۷۲۸	۰/۴۶۷
ارتباطات	۰/۲۹۶	۰/۰۰۳	۰/۳۳۱	۴۶/۳۴۴	۰/۰۰۰
فاصله	۰/۱۵۵	۰/۰۰۴	۰/۱۸۷	۳۴/۳۲۹	۰/۰۰۰
شرایط عمومی محیط	۰/۱۱۳	۰/۰۰۳	۰/۱۲۸	۴۳/۷۴۲	۰/۰۰۰

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۲

بررسی عوامل موثر پشتیبانی - نهادی بر اثر بخشی اشتغال به سوزن دوزی زنان روستایی

جهت بررسی عوامل موثر پشتیبانی - نهادی بر اثر بخشی اشتغال به سوزن دوزی زنان روستایی در بخش ایرندگان شهرستان خاش از آزمون رگرسیون چندمتغیره استفاده شده است. عوامل پشتیبانی - نهادی شامل قوانین و مقررات اداری سازمان ها و دستگاه های اجرایی - مدیریتی و خانواده محیط می باشد که با استفاده از رگرسیون میزان تاثیر پذیری هریک از این عوامل محاسبه می شود.

با توجه به جدول شماره ۸ ضریب تعیین مدل (R^2) بین عوامل موثر پشتیبانی - نهادی بر اثر بخشی اشتغال به سوزن دوزی زنان روستایی برابر با ۰/۶۱۲ بوده است که بیان می کند ۶۱ درصد از تغییرات متغیر وابسته به وسیله متغیرهای مستقل مدل تعیین می شوند. لذا بر همین اساس می توان گفت که عوامل پشتیبانی - نهادی می توانند اثر بخشی اشتغال به سوزن دوزی زنان روستایی را پیش بینی کنند.

جدول ۹. اماره تعیین رگرسیون میان عوامل موثر پشتیبانی - نهادی بر اثر بخشی اشتغال به سوزن دوزی زنان روستایی

خطای معیار	ضریب تعیین تصحیح شده	ضریب تعیین (R^2)	ضریب همبستگی چندگانه
۰/۱۴۳۴	۰/۶۰۷	۰/۶۱۲	۰/۶۲۲

منبع: یافته های پژوهش، ۱۴۰۲

همان طور که در جدول ۱۰ مشاهده می شود آماره فیشر (F) در سطح ۰/۰۵ درصد معنی دار بوده بنابراین می توان نتیجه گرفت که رابطه معنی داری در سطح ۹۵ درصد اطمینان بین متغیرهای مستقل موجود در مدل رگرسیون و متغیر وابسته وجود دارد.

جدول ۱۰. تحلیل واریانس و رگرسیون خطی بین عوامل موثر پشتیبانی - نهادی بر اثر بخشی اشتغال به سوزن دوزی زنان

روستایی

سطح معناداری	کمیت (F)	میانگین مربعات	درجه آزادی (df)	مجموع مربعات	منبع تغییرات
۰/۰۰۲	۳/۸۱۶	۱/۷۹۰	۲	۷/۷۶۶	رگرسیون
		۰/۰۰۰	۲۷۷	۰/۱۸۹	باقی مانده
			۲۷۹	۹/۹۵۵	مجموع

منبع: یافته های پژوهش، ۱۴۰۲

همان طور که در جدول شماره ۱۱ مشاهده می شود با توجه به سطح معناداری هریک از عوامل پشتیبانی - نهادی که کمتر از ۰/۰۵ درصد است می توان گفت که همه عوامل موثر پشتیبانی - نهادی، اثر بخشی اشتغال به سوزن دوزی زنان روستایی را پیش بینی می کنند اما با توجه به ضریب بتای محاسبه شده برای عوامل، عامل خانواده با ضریب بتای ۰/۴۳۷ بیشترین ضریب تأثیرگذاری را نسبت به اثر بخشی اشتغال به سوزن دوزی زنان روستایی دارد و عامل قوانین و مقررات اداری با ضریب بتای ۰/۱۵۵ کمترین تأثیرگذاری را نسبت به اثر بخشی اشتغال به سوزن دوزی زنان روستاهای منطقه مورد مطالعه داشته باشد.

جدول ۱۱. آماره‌های ضرایب مدل رگرسیونی عوامل موثر پشتیبانی - نهادی بر اثر بخشی اشتغال به سوزن دوزی زنان روستایی

متغیر	ضرایب غیراستاندارد		ضرایب استاندارد شده	t	Sig
	B	خطای معیار	Beta		
عرض از مبدأ	/۰۱۵	/۰۲۲		۰/۸۷۶	/۴۶۷
خانواده	/۱۸۶	/۰۰۲	۰/۴۳۷	۳۹/۵۵۵	۰/۰۰۰
قوانین و مقررات اداری	/۲۰۳	/۰۰۳	۰/۱۵۵	۳۲/۷۵۶	۰/۰۰۱

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۲

بررسی عوامل موثر زمینه‌ای بر اثر بخشی اشتغال به سوزن دوزی زنان روستایی

جهت بررسی عوامل موثر زمینه‌ای بر اثر بخشی اشتغال به سوزن دوزی زنان روستایی در بخش ایرندگان شهرستان خاش از آزمون رگرسیون چندمتغیره استفاده شده است. عوامل زمینه‌ای شامل وضعیت تاهل، تعداد فرزندان، وضعیت سواد، وضعیت شغل همسر، وضعیت منزل و درآمد خانوار می‌باشد که با استفاده از رگرسیون میزان تاثیر پذیری هر یک از این عوامل محاسبه می‌شود. با توجه به جدول شماره ۱۲ ضریب تعیین مدل (R^2) بین عوامل موثر زمینه‌ای بر اثر بخشی اشتغال به سوزن دوزی زنان روستایی برابر با ۰/۷۱۲ بوده است که بیان می‌کند ۷۱ درصد از تغییرات متغیر وابسته به وسیله متغیرهای مستقل مدل تعیین می‌شوند. لذا بر همین اساس می‌توان گفت که عوامل وضعیت تاهل، تعداد فرزندان، وضعیت سواد، وضعیت شغل همسر، وضعیت منزل و درآمد خانوار می‌توانند اثر بخشی اشتغال به سوزن دوزی زنان روستایی را پیش بینی کنند.

جدول ۱۲. آماره تعیین رگرسیون میان عوامل موثر زمینه‌ای بر اثر بخشی اشتغال به سوزن دوزی زنان روستایی

خطای معیار	ضریب تعیین تصحیح شده	ضریب تعیین (R^2)	ضریب همبستگی چندگانه
/۰۱۹۳۸	۰/۶۸۶	۰/۶۸۷	۰/۶۹۳

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۲

همان‌طور که در جدول ۱۳ مشاهده می‌شود آماره فیشر (F) در سطح ۰/۰۵ درصد معنی‌دار بوده بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که رابطه معنی‌داری در سطح ۹۵ درصد اطمینان بین متغیرهای مستقل موجود در مدل رگرسیون و متغیر وابسته وجود دارد.

جدول ۱۳. تحلیل واریانس و رگرسیون خطی بین عوامل موثر زمینه‌ای بر اثر بخشی اشتغال به سوزن دوزی زنان روستایی

سطح معناداری	کمیت (F)	میانگین مربعات	درجه آزادی (df)	مجموع مربعات	منبع تغییرات
۰/۰۰۳	۵/۱۶۹	۱/۹۱۴	۶	۸/۰۷۷	رگرسیون
			۲۷۳	۰/۳۴۳	باقی مانده
			۲۷۹	۸/۴۲۰	مجموع

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۲

همان‌طور که در جدول شماره ۱۴ مشاهده می‌شود با توجه به سطح معناداری هریک از عوامل موثرزمینه ای بر اثر بخشی اشتغال به سوزن دوزی زنان روستایی که کمتر از ۰/۰۵ درصد است می‌توان گفت که همه عوامل زمینه‌ای، اثر بخشی اشتغال به سوزن دوزی زنان روستایرا پیش‌بینی می‌کنند اما با توجه به ضریب بتای محاسبه‌شده برای عوامل، عامل وضعیت شغلی همسر با ضریب بتای ۰/۴۱۶ بیشترین ضریب تأثیرگذاری را نسبت به وضعیت پایداری دارد و عامل وضعیت منزل مسکونی با ضریب بتای ۰/۰۹۸ کمترین تأثیرگذاری را نسبت به اثر بخشی اشتغال به سوزن دوزی زنان روستاهای منطقه مورد مطالعه داشته باشد. همچنین عامل درآمدخانوار با ضریب بتای ۰/۳۱۵، عامل سواد با ضریب بتای ۰/۲۳۲، وضعیت تاهل با ضریب بتای ۰/۱۹۸ و عامل تعداد فرزندان با ضریب بتای ۰/۱۴۵ بر اثر بخشی اشتغال به سوزن دوزی زنان روستایی تاثیر دارند.

جدول ۱۴. آماره‌های ضرایب مدل رگرسیونی عوامل زمینه ای بر اثر بخشی اشتغال به سوزن دوزی زنان روستایی

متغیر	ضرایب غیراستاندارد		ضرایب استانداردشده	t	Sig
	B	خطای معیار			
عرض از مبدأ	۰/۰۱۷	۰/۰۳۴		۰/۶۶۲	۰/۵۸۷
وضعیت منزل مسکونی	۰/۰۸۷	۰/۰۰۰	۰/۰۹۸	۴۶/۳۵۶	۰/۰۰۱
تعداد فرزندان	۰/۱۲۳	۰/۰۰۳	۰/۱۴۵	۴۸/۷۵۱	۰/۰۰۰
درآمدخانوار	۰/۲۷۸	۰/۰۰۳	۰/۳۱۵	۵۹/۵۴۴	۰/۰۰۰
سواد	۰/۱۷۹	۰/۰۰۲	۰/۲۳۲	۵۴/۱۶۷	۰/۰۰۰
وضعیت تاهل	۰/۱۶۷	۰/۰۰۰	۰/۱۹۸	۵۴/۵۴۰	۰/۰۰۰
وضعیت شغل همسر	۰/۳۵۴	۰/۰۰۴	۰/۴۱۶	۶۵/۶۷۶	۰/۰۰۱

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۲

بررسی عوامل موثر بر اثر بخشی اشتغال به سوزن دوزی زنان روستایی

جهت بررسی عوامل موثر بر اثر بخشی اشتغال به سوزن دوزی زنان روستایی در بخش ایرندگان شهرستان خاش از آزمون رگرسیون چندمتغیره استفاده شده است. در ابتدا به بررسی اثرات عوامل چهار گانه پشتیبانی - نهادی، زیرساختی، زمینه ای و محیطی پرداخته شده است.

با توجه به جدول شماره ۱۵ ضریب تعیین مدل (R^2) بین عوامل موثر بر اثر بخشی اشتغال به سوزن دوزی زنان روستایی برابر با ۰/۶۸۷ بوده است که بیان می‌کند ۶۹ درصد از تغییرات متغیر وابسته به وسیله متغیرهای مستقل مدل تعیین می‌شوند. لذا بر همین اساس می‌توان گفت که عوامل چهار گانه پشتیبانی - نهادی، زیرساختی، زمینه ای و محیطی می‌توانند اثر بخشی اشتغال به سوزن دوزی زنان روستایی را پیش‌بینی کنند.

جدول ۱۵. آماره تعیین رگرسیون میان عوامل موثر بر اثر بخشی اشتغال به سوزن دوزی زنان روستایی

خطای معیار	ضریب تعیین تصحیح شده	ضریب تعیین (R^2)	ضریب همبستگی چندگانه
۰/۱۹۳۸	۰/۶۸۶	۰/۶۸۷	۰/۶۹۳

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۲

همان‌طور که در جدول ۱۶ مشاهده می‌شود آماره فیشر (F) در سطح ۰/۰۵ درصد معنی‌دار بوده بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که رابطه معنی‌داری در سطح ۹۵ درصد اطمینان بین متغیرهای مستقل موجود در مدل رگرسیون و متغیر وابسته وجود دارد. جدول ۱۶. تحلیل واریانس و رگرسیون خطی بین عوامل موثر بر اثر بخشی اشتغال به سوزن دوزی زنان روستایی

منبع تغییرات	مجموع مربعات	درجه آزادی (df)	میانگین مربعات	کمیت (F)	سطح معناداری
رگرسیون	۸/۴۳۳	۴	۱/۶۸۷	۴/۴۸۹	/۰۰۰
باقی‌مانده	/۱۱۴	۲۶۵	/۰۰۰		
مجموع	۸/۵۴۷	۲۶۹			

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۲

باتوجه به شماره ۱۷ مشاهده می‌شود با توجه به سطح معناداری هریک از عوامل موثر بر اشتغال سوزن دوزی که کمتر از ۰/۰۵ درصد است می‌توان گفت که همه عوامل موثر بر اشتغال سوزن دوزی را پیش‌بینی می‌کنند اما با توجه به ضریب بتای محاسبه‌شده برای عامل‌ها، عامل پشتیبانی- نهادی با ضریب بتای ۰/۵۰۴ بیشترین ضریب تأثیرگذاری را نسبت به اثربخشی اشتغال سوزن دوزی دارد و عامل زیرساختی با ضریب بتای ۰/۲۱۳ کمترین تأثیرگذاری را نسبت به اثربخشی اشتغال سوزن دوزی در روستاهای مورد مطالعه دارد.

جدول ۱۷. آماره‌های ضرایب مدل رگرسیونی عوامل موثر بر اثر بخشی اشتغال به سوزن دوزی زنان روستایی

متغیر	ضرایب غیراستاندارد		ضرایب استاندارد شده	t	Sig
	B	خطای معیار			
عرض از مبدأ	/۰۱۵	/۰۲۰		/۷۲۸	/۴۶۷
زمینه ای	/۱۸۶	/۰۰۳	/۳۹۹	۵۸/۳۸۰	/۰۰۰
پشتیبانی- نهادی	/۲۱۲	/۰۰۳	/۵۰۴	۸۰/۵۱۸	/۰۰۰
زیرساختی	/۱۸۷	/۰۰۴	/۲۱۳	۴۴/۳۳۷	/۰۰۰
محیطی	/۲۰۱	/۰۰۳	/۳۱۸	۶۱/۶۹۰	/۰۰۰

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۲

نتیجه گیری

یکی از مهمترین دستاوردهایی که صنایع دستی می‌توانند برای کشورهای در حال توسعه به ارمغان آورد، رشد و توسعه اقتصادی است. توسعه اقتصادی گام نخست برای دست‌یابی به سایر ابعاد توسعه، نظیر توسعه اجتماعی و فرهنگی است. رشد اقتصادی به عنوان نخستین هدف کشورهای در حال توسعه که دارای صنایع دستی نیز هستند، مورد توجه قرار دارد. برای اقتصاد جوامع در حال توسعه‌ای مانند ایران مهمترین چالش ایجاد فرصت‌های شغلی برای جمعیت جوان است. یکی

از آنان توسعه اقتصادی با تکیه بر امکانات درونی، مانند صنایع دستی است که در کشور ما ریشه های عمیق و استوار در آداب و رسوم، سنت ها و در مجموع در فرهنگ مردمی ما دارد. صنایع دستی به عنوان صنعتی کاملاً بومی و غیر وابسته که مواد اولیه آن به راحتی در داخل کشور قابل تامین است نیاز به سرمایه گذاری زیاد نداشته و به همین دلیل دارای ارزش افزوده ای بالا است. زنان به عنوان نیمی از منابع انسانی هم به عنوان هدف توسعه هستند و هم می توانند به عنوان عامل پیشبرد اهداف توسعه اقتصادی و اجتماعی نقش ایفا کنند. در این میان جایگاه زنان روستایی به دلیل موقعیتشان دارای اهمیت مضاعف است. این پژوهش با هدف تحلیل عوامل اثربخشی اشتغال به سوزن دوزی زنان روستایی بخش ایرندگان شهرستان خاش انجام شده است.

در بررسی تحلیل عوامل اثربخشی اشتغال به سوزن دوزی زنان روستایی در بخش ایرندگان شهرستان خاش مشاهده گردید که عوامل مختلفی تاثیرگذار می باشند. عواملی همچون زمینه ای، زیرساختی، محیطی و پشتیبانی - نهادی به عنوان مهم ترین عوامل اثرگذار در اشتغال به سوزن دوزی زنان در روستاهای بخش ایرندگان می باشند. در بررسی عوامل زیرساختی تاثیرگذار بر اشتغال سوزن دوزی زنان نتایج نشان داد که بازار، زیرساخت های قانونی و حقوقی، خدمات زیرساختی و شبکه حمل و نقل به ترتیب مهم ترین عوامل تاثیرگذار هستند. در بررسی عوامل زمینه ای تاثیرگذار نتایج نشان داد که وضعیت شغل همسر، درآمد خانوار، سواد، وضعیت تاهل، تعداد فرزندان و وضعیت منزل مسکونی به ترتیب مهمترین عوامل تاثیرگذار می باشند. در بررسی عوامل محیطی تاثیرگذار نتایج نشان داد که ارتباطات، فاصله و شرایط عمومی محیط به ترتیب مهم ترین عوامل تاثیرگذار بر اشتغال سوزن دوزی زنان بخش ایرندگان هستند. در بررسی عوامل پشتیبانی - نهادی نتایج نشان داد که خانواده و قوانین و مقررات اداری به ترتیب مهمترین عوامل تاثیرگذار می باشند. نتایج یافته های طغریایی و همکاران (۱۳۹۵) که در تحقیق خود به شناسایی عوامل محیطی مؤثر بر کارآفرینی فرهنگی در صنایع دستی عشایری پرداختند با نتایج یافته های این پژوهش در رابطه با عوامل محیطی همخوانی و مطابقت دارد.

نتایج کلی پژوهش بیانگر این است که عوامل بسیار زیادی در اثربخشی اشتغال به سوزن دوزی زنان روستایی در منطقه مورد مطالعه وجود دارد که هرکدام از این عوامل به نحوی می توانند موجب رشد و توسعه و یا مانع از رشد و توسعه صنایع دستی و به خصوص سوزن دوزی در بخش ایرندگان شوند. بنابراین عوامل محیطی، اقتصادی، زیرساختی و خانوادگی در کنار یکدیگر می توانند به اشتغال زنان در سوزن دوزی کمک نمایند تا در نهایت موجب رشد و توسعه پایدار روستایی و همچنین اشتغال پایدار روستاییان و به خصوص زنان گردد. دراستی نتایج پژوهش پیشنهادت زیرارائه شده است:

- باتوجه به نتایج پژوهش که نشان می دهد وضعیت شغلی همسر تاثیر زیادی در اشتغال دوزی زنان روستایی دارد پیشنهاد می شود کارگاه های تولیدی مجهزی در جهت تولید صنایع دستی به خصوص سوزن دوزی احداث شود و از همه زنانی که در زمینه صنایع دستی و سوزن دوزی مهارت دارند دعوت به همکاری کنند و ماهیانه به آن ها دستمزد داده شود تا بهتر بتوانند به تولید صنایع دستی بپردازند.
- نشان نشان داد که دولت هیچ گونه حمایت مالی به صورت وام و تسهیلات بانکی به سوزن دوزان نمی دهد در این راستا پیشنهاد می شود دولت و بخش خصوصی اقدام به ساخت کارگاه های مجهز کند تا زنانی که توان خرید وسایل مربوط به سوزن دوزی ندارند بدون دغدغه بتوانند به تولید سوزن دوزی بپردازند.

- نتایج پژوهش نشان داد که بعد پشتیبانی- نهادی بیشترین تاثیر در اثر بخشی به اشتغال زنان روستایی دارد پیشنهاد می- شود که سازمان ها و نهادهایی همچون سازمان میراث فرهنگی و صنایع دستی در روستاهای محروم تولیدات صنایع دستی مناطق روستایی را شناسایی کنند و تلاش کند تا دستاوردها زنان روستایی به سایر مناطق دیگر شناسانده شود تا کسانی که به دنبال حمایت از صنایع دستی و احداث کارگاههای تولید صنایع دستی هستند به راحتی بتوانند حمایت های لازم را انجام بدهند.

منابع

- امید، ن. (۱۳۹۲)، مدیریت بازاریابی صنایع دستی و هنرهای سنتی. تهران: دفتر پژوهشگاه های فرهنگی.
- امینی، ع. حسین طاهری، ع. (۱۳۹۵)، تحلیلی بر نقش پذیری زنان روستایی در فعالیتهای اقتصادی و عوامل مؤثر بر آن: مورد مطالعه مناطق روستایی بخش سیمکان در شهرستان جهرم، علوم ترویج و آموزش کشاورزی ایران، جلد ۱۲، شماره ۲، صص ۴۹-۳۷.
- پایگان، م. (۱۳۸۶)، بررسی مردم شناختی بازار زنجان، (طرح تحقیقاتی) صدا و سیما مرکز زنجان.
- پاپلی یزدی، م.؛ ابراهیمی، م.؛ (۱۳۹۴)، نظریه های توسعه روستایی، سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها، انتشارات سمت: تهران.
- پایدار، ابودر، (۱۳۹۵)، شناسایی و اولویت بندی عوامل رکود صنایع دستی بلوچ (مطالعه موردی: نواحی روستایی شهرستان قصرقند)، مجله پژوهش و برنامه ریزی روستایی، شماره ۳، صص ۲۲۹-۲۱۶.
- جعفری، ر. ابراهیمی سالاری، ت. بهنام، م. و صالح نیا، ن. (۱۳۹۵)، تعیین عوامل مؤثر بر اشتغال در ایران با تاکید بر زیر ساختها، سومین کنفرانس بین المللی مدیریت و اقتصاد با محوریت اقتصاد مقاومتی، دانشگاه فرهنگیان شهید مفتاح، صص ۳۱-۱.
- حسین زاده، ع.؛ شهریاری، م.؛ فرجی بهبهانی زاده، م. (۱۳۹۵)، زنان و بهره وری اقتصادی در خانواده بر اساس سبزی در سیره رضوی، زن در توسعه و سیاست، ش ۳، صص ۳۹۶-۳۷۹.
- خطیبی فرد، ح و نوری، علیرضا، (۱۴۰۰)، بررسی تاثیر توسعه صنایع دستی بر رشد اقتصادی روستا با میانجیگری جذب گردشگر روستایی (مطالعه موردی: گردشگران شهرستان طرهبه - شاندیز)، مجله پژوهش های گردشگری و توسعه پایدار، سال ۴، شماره ۳، صص ۲۱-۳۲.
- سپهوند، فرخنده؛ غلامرضایی، س.؛ رحیمیان، م. و ملکشاهی، ی. (۱۳۹۵)، نقش مشاغل خانگی و اهمیت آن در توانمندسازی زنان روستایی، ماهنامه شباک (شبکه اطلاعات کنفرانس های کشور)، سال دوم، شماره ۱: صص ۳۰-۲۷.
- سواری، م. مخلص آبادی فراهانی، م. میرکزاده، ع. (۱۳۹۲)، راهکارهای توسعه کارآفرینی در تعاونی های صنایع دستی، تعاون و کشاورزی، سال دوم، شماره ۸، صص ۱۴۸-۱۲۵.
- شریفی، ر. ایروانی، ه. عامری، ژ. (۱۳۹۴)، تحلیل عوامل پیش برنده و بازدارنده توسعه اشتغال زنان روستایی شهرستان نجف آباد، فصلنامه علمی- پژوهشی زن و جامعه، سال ششم، شماره اول، صص ۲۰-۱.
- شمشاد، م. ملک محمدی، ا. و حسینی نیا، غ. (۱۳۹۱)، شناسایی و تحلیل مؤلفه های مؤثر بر اشتغال زایی در تعاونی های منابع طبیعی استان گلستان، پژوهش های جغرافیای انسانی، شماره ۷۹، صص ۱۵۶-۱۴۱.
- شهیدی، نفیسه؛ هاشمی، غلامرضا و طغرای، محمدتقی، (۱۴۰۰)، شناسایی و اولویت بندی عوامل مؤثر بر صادرات صنایع دستی، مجله هنر، جلد ۱۱، شماره ۲۳، صص ۱-۱۵.
- طغرای، م.؛ رضوانی، م.؛ مبارکی، م.؛ ایداللهی فارسی، ج. و میرزایی، ز. (۱۳۹۵)، عوامل محیطی مؤثر بر کارآفرینی فرهنگی در صنایع دستی عشایری. فصلنامه اقتصاد فضا و توسعه روستایی، سال پنجم، شماره ۳: صص ۳۶-۱۹.
- علیائی، محمدصادق، (۱۳۸۲)، بررسی ویژگی های اقتصادی- اجتماعی و فرهنگی زنان روستایی و رابطه آن با سهم آنان در درآمد خانوار شهرستان دیواندره، پایان نامه کارشناسی ارشد رشته مهندسی کشاورزی- توسعه روستایی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات.

- فرمانداری شهرستانان خاش، (۱۴۰۲)، واحد آمار و اطلاعات.
- قنبری، سیروس. دهقان، م. میرکی اناری، ح، (۱۳۹۶)، تبیین و ارزیابی نقش کارآفرینی در توسعه روستایی با تأکید بر صنایع دستی (مطالعه موردی: روستاهای بخش مرکزی در شهرستان انار)، مجله پژوهش و برنامه‌ریزی روستایی، سال ۶، شماره ۱، صص ۱۱۹-۱۳۲.
- کلانتری، خ، سرو امینی، ش. و اسدی، ع، (۱۳۸۹)، بررسی اثرات شهرک اشتهارد بر توسعه روستاهای همجوار. نشریه اقتصاد و توسعه کشاورزی (علوم و صنایع کشاورزی) شماره ۲: صص ۲۲۷-۲۳۸.
- لهسایی زاده، ع. جهانگیری، ج. خواجه، ن، (۱۳۸۴)، بررسی مشارکت اقتصادی زنان روستایی استان فارس»، مجله جامعه شناسی ایران، دوره ششم، شماره ۳، صص ۱۴۵-۱۲۴.
- نظری، امیر؛ زکریای کرمانی، ا. و شفیع سرارودی، م، (۱۳۹۳)، مطالعه تطبیقی نقوش سفالینه های کلپورگان با نقوش سوزن دوزی بلوچ، فصلنامه علمی- پژوهشی مطالعات تطبیقی هنر، شماره ۸ صص ۴۸-۳۱.
- یاسینی، ر، (۱۳۹۶)، مطالعه فرهنگی و جامع هشناختی پوشاک سنتی زنان کناره دریای جنوب ایران (بوشهر، هرمزگان و خوزستان)، زن در فرهنگ و هنر، دوره ۹، شماره ۲، صص ۲۷۰-۱۸۵.
- یاوری، ح. و نورماه، ف، (۱۳۸۴)، نگرشی بر تحولات صنایع دستی در جهان، پژوهشگاه فرهنگ و هنر اسلامی، ج. مؤسسه آموزش عالی سوره. انتشارات سوره مهر.

- Cumningham, G., Doherty, A. and Gregg, M. (2022). Using social cognitive career theory to understand head coaching intentions among assistant. Coaches of women's teams, sex Roles (56): 356- 372.
- Cicek, D. Zencir, E. and kozak, N.(2017). Women in Turkish tourism" , Journal of Hospitality and Tourism Management, Vol. 31 ,pp. 228-234.
- Kabir, M.S. and Xuexi, H. (2011). Advancement of Rural Poor Women through Small Entrepreneurship Development: The Case of Bangladesh, International Journal of Business and Management, Vol. 6, PP.134- 140.
- Mehrotra, S. and Parida, J. K. (2017). Why is the Labour Force Participation of Women Declining in India, PP. 1- 21.
- Sheuermann, T.S., David, M.T and Rosali, J.H. (2014). An investigation of African- American women's prestige domain interests and choice goals using social cognitive career theory. Vocational Behavior, Vol. 84, PP. 273- 282.
- Ianchovichina, E., Antonio, E., Foucart, R., Garsous, G. & Yepes, T. (2113). Job Creation through Infrastructure Investment in the Middle East and North Africa. World Development, 43, 213-222.
- Jung, K. Dalton, B. Willis, J. (2018). From patriarchal socialism to grassroots capitalism: The role of female entrepreneurs in the transition of North Korea, Women's Studies International Forum:68 pp 19- 27.